

**Ocena rozprawy doktorskiej,
Pani mgr Joanny Aninowskiej
sporządzona w związku z przewodem doktorskim
wszczętym w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne,
uchwałą
Rady Wydziału Grafiki i Malarstwa z dnia. 24.01.2019 r. procedowanym przez
Akademię Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi**

zgodnie z § 6 pkt 1 i pkt 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 poz. 261), w związku z art. 179 ust.2, ust. 3 pkt 2) lit. b) ustawy z dnia 03 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 30.08.2018r poz. 1669 z późn. zm.)

Temat rozprawy:

„Ekspresja barwy w malarstwie i grafice – kolekcja portretów”

Promotor rozprawy: dr hab. Alicja Habisiak-Matczak, prof. uczelni

Podstawowe informacje na temat kandydatki:

Joanna Aninowska urodziła się w 1975 roku w Łęczycy. W latach 2009-2011 studiowała na Wydziale Grafiki i Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi - specjalność Projektowanie graficzne, a w latach 2011-2013 kontynuowała edukację na studiach magisterskich - specjalność Grafika artystyczna. Dyplom z wyróżnieniem zrealizowała w 2013 roku w Pracowni Technik Włóknodrukowych pod kierunkiem prof. Krzysztofa Wawrzyniaka, a aneks w Pracowni Malarstwa I „Otwarta Księga” prowadzonej przez prof. Andrzeja Bartczaka. W październiku 2016 roku rozpoczęła środowiskowe studia doktoranckie na Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi w Pracowni Technik Włóknodrukowych pod kierunkiem dr hab. Alicji Habisiak-Matczak.

W 2012 roku zdobyła II Nagrodę w 6 Konkursie na Małą Formę Graficzną dla studentów Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi w łódzkiej Galerii Amcor Rentsch i wzięła udział w Sympozjum graficznym w Urbino we Włoszech. W 2013 roku otrzymała Nagrodę Międzynarodowego Centrum Grafiki Artystycznej KAUS w Urbino w XXX Konkursie im. Wł. Strzemińskiego „Sztuki Piękne”, na którą składał się staż graficzny w KAUS Urbino oraz udział w kursie pt. „Komplementarność technik graficznych w druku artystycznym”, prowadzonym przez prof. Juji Kobayashiego z Tama University w Tokyo w ramach Międzynarodowych Letnich Kursów Grafiki w macierzystej uczelni.

Swoją twórczość kandydatka prezentowała na ponad 60 wystawach indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą, m. in. na wystawie indywidualnej w Galerii Bałuckiej (2014) i w Domu Kultury w Łęczycy (2012 i 2014) oraz na wystawach zbiorowych, takich jak: „Wspólna przestrzeń. Między sztuką a designem”, Galeria ASP, Łódź (2017); 15. i 16. Międzynarodowe Triennale Małe Formy Grafiki, Miejska Galeria Sztuki, Łódź (2014, 2017); „Trzeci Niezależny Salon Łódzkich Młodych Twórców”, Galeria ASP oraz Galeria Bałucka Łódź (2016) oraz za granicą, m in w Urbino, Lizbonie, Brazylii i Republice Południowej Afryki. Uczestniczyła w dwóch międzynarodowych projektach artystycznych polegających na realizacji nakładu grafik na zadany temat: w 2013 roku był to projekt inspirowany mitem o porwaniu Europy pt. *„Rape of Europe. A simultaneous Exhibition of Printmaking and Installation. Lizboa, Utrecht, Barcelona, Porto Allegre, Lodz”*, a w 2014 roku tematem był słynny „Nosorożec” Dürera. Tytuł międzynarodowej wystawy to *Rhinos Are Coming – symultaniczna wystawa grafiki i graficznej instalacji*. Była ona współorganizowana przez: Instituto de Artes da Universidade Federal do Rio Grande do Sul, Porto Allegre (Brazylia), Akademię Sztuk Pięknych im Wł. Strzebińskiego w Łodzi, Faculdade de Belas Artes Universidade de Lisboa (Portugalia) oraz Michaelis School of Fine Art – University of Cape Town (RPA).

Joanna Aninowska z powodzeniem uczestniczy także w licznych Aukcjach Młodej Sztuki, organizowanych przez domy aukcyjne w Łodzi, Warszawie i Sopocie. Prowadzi również warsztaty artystyczne dla odbiorców z różnych grup wiekowych oraz zajmuje się oprawą graficzną wydarzeń kulturalnych różnych ośrodków w Łęczycy, takich jak Urząd Miasta Łęczycy czy Starostwo Powiatowe w Łęczycy.

Treść recenzji:

Rozprawa doktorska autorstwa Pani Joanny Aninowskiej rozpoczyna się wstępem, w którym autorka jasno określa temat i zakres swoich badań związanych z zależnościami istniejącymi między świadomie zastosowaną techniką realizacyjną a zakresem oddziaływania koloru w malarstwie i grafice. Istotą tych rozwiązań jest wskazanie relacji obecnych między malarstwem a grafiką artystyczną, w rozumieniu treściowego i warsztatowego uzupełniania się środków wyrazu plastycznego. Zatem podstawowym celem doktorantki jest poszukiwanie autorskich rozstrzygnięć formalnych, w których zabiegi stylistyczne przeplatają się z wrażliwym pojmowaniem koloru, jako przemożnego narzędzia służącego przekazowi wewnętrznych emocji artysty. Przyglądając się twórczości artystki, intuicyjnie można wyczuć Jej silne przywiązanie do malarstwa. Dlatego nie zaskakuje mnie tak skonstruowany temat niniejszej rozprawy – poruszając się wokół tematu związanego z portretem człowieka, posiada Ona szerokie możliwości rozwiązań osadzonych w przekazie głęboko osobistych treści. Pani Aninowska wskazuje na niestęchanie istotny czynnik kształtujący Jej artystyczną wypowiedź – będąc blisko związana z dziedziną portretu, pragnie odzwierciedlić wewnętrzny stan emocjonalny portretowanego modela, a przy okazji uzewnętrznić swoje – jako artysty – emocje, które jak się wydaje, stanowią tu główny powód twórczej aktywności. Charakterystyczna dążność do pewnej karykaturalnej deformacji, znajduje swoje uzasadnienie ekspresyjne tym bardziej, że autorka niejednokrotnie powołuje się na twórczość tak znamienitych artystów jak Vincent van Gogh, Egon Schiele, Edward Munch, Oskar Kokoschka, Pablo Picasso czy Francis Bacon, a także Henri de Toulouse-Lautrec i Stanisław Ignacy Witkiewicz. Pracując nad cyklami prac realizowanych w technikach wklęsłodrukowych, Pani Aninowska pragnęła poszerzyć zakres swojej dotychczasowej wiedzy i umiejętności warsztatowych, dlatego prowadzone w ostatnim czasie eksperymenty formalne doprowadziły

do rozwiązań, których efekty są zaprezentowane w kolejnych rozdziałach przedstawionej rozprawy doktorskiej.

Pierwszy rozdział pracy porusza zagadnienia związane z portretem mówiąc o nim jako o specyficznej formie wypowiedzi, gdzie wrażliwy twórca znajduje przestrzeń określającą wielość możliwości interpretacyjnych. Mając świadomość z jak złożonym spotyka się problemem (odnosi się to wszakże do wielowiekowej tradycji portretu w sztuce) autorka słusznie zauważa, że: *„Tworząc wizerunek portretowanego, nie możemy opierać się tylko na oddaniu potocznie pojmowanego podobieństwa. Usilnie pragnąc uchwycić je, paradoksalnie nieraz tracimy charakter ukazywanej osoby, jej wyjątkowe atuty i cechy charakterystyczne. Nie można naciskać nadmiernie na siebie, artystę, podczas aktu tworzenia. Analizowanie podobieństwa na każdym etapie pracy wprawia nas nieraz w zakłopotanie, wywiera na nas ogromną presję, poczucie odpowiedzialności, a to niestety nie zawsze działa na korzyść powoływanego obrazu”* (cyt. autorki). W tej części rozprawy poddana zostaje analizie wielowarstwowość przekazu tkwiącego w twórczości portretowej – przytoczone zostały przykłady artystów, których wypowiedzi zdradzają ich stosunek do portretu, jako dziedziny szczególnej, bo budującej intymny związek między artystą a modelem, w dalszej kolejności odbiorcą dzieła. Zagłębiając się w opis procedury malarskiej, którą posługuje się Pani Aninowska, odkryć można prawdziwe intencje towarzyszące Jej procesowi twórczemu. Artystka przejawia skłonności ku pewnej deformacji opierającej się na świadomym, (choć niekalkulowanym sztucznie) dążeniu do podkreślenia ekspresji swoich prac. Wynika to zapewne z impulsywnego działania pod wpływem emocji, które w trakcie procesu tworzenia utrzymują się tu na wysokim poziomie. Stąd karykaturalne odkształcenia, a właściwie przerysowania, pozostają na usługach „łapczywego” poszukiwania stylistycznej formy obrazowanego obiektu. Taka procedura wynika z praktyki - celność uderzenia narzędzia wywołuje ekscytację, innym razem rezygnację, zawsze jednak tworzy silny związek z emocjami, które są w omawianych pracach reprezentantami uczuć – pragnień i tęsknotą za doskonałością skrywaną w geście twórczym. O tym wszystkim pisze doktorantka, której wypowiedź wydaje się jak najbardziej szczerą.

Zawarte dwie pierwsze ilustracje przedstawiają prace wykonane w technice grafiki (kolografia), które ukazują bogactwo działań plastycznych, opartych na poszukiwaniu kształtu i koloru, a tym samym ogólnej formy stylistycznej. Artystka nie unika szczegółowego opisu swoich prac, przeprowadza analizę zastosowanych środków wyrazu co znacznie podnosi przekaz treści, opartej na dużej świadomości, związanej z charakterystycznym dla Niej sposobem wypowiedzi. Mowa jest tu, bowiem o takim działaniu poszczególnych składników dzieła, w którym do głosu dochodzi osobisty przekaz wyrażający emocjonalne przeżycie autorki. Powyższe dwie prace charakteryzują się dużą siłą malarskiej wypowiedzi, budując pomost między malarstwem a grafiką. To samo spostrzeżenie dotyczy kolejnych, których ogromna siła ekspresji stwarza przestrzeń interpretacyjną dla odbiorcy wrażliwego na poszukiwania kolorystyczno – strukturalne oraz fakturalne. Jak wspomniałem powyżej, doktorantka wykorzystuje często deformację kształtów zbliżając się tym samym do groteski oraz karykatury. W jakimś sensie zbliża Ją to w niektórych pracach do twórczości Jeana Dubuffeta, który łączył elementy karykatury z silnym akcentowaniem materii malarskiej. Artystka poszukuje harmonii w pewnej nieudolności, pozornej brzydocie i gwałtowności przedstawień co zbliża Ją do ekspresjonizmu, o którego wpływie sama pisze. W zamieszczonym kolejno cyklu prac wykonanych techniką malarską na tekturze, ujawnia się predyspozycja do posługiwania się bardzo dynamicznym sposobem kształtowania portretu ludzkiego, gdzie użyte środki wyrazu wydobywają podobieństwo do portretowanego, nie

tracąc na sile ekspresji. Można tu odnaleźć echa twórczości wielu ekspresjonistów i neoekspresjonistów a zredukowanie zbędnych szczegółów do minimum, zwraca uwagę na rozwiązania czysto formalne. Takie wartości jak skrót, synteza, gest, odwaga w podejmowaniu szybkich decyzji, stanowią tu wartość niezaprzeczalną.

Jak już zostało powiedziane, element deformacji jest nieodłącznie związany z twórczością Pani Aninowskiej – dotyczy zarówno malarstwa jak i prac graficznych. Prezentowany kolejny cykl grafik jest tego przykładem, a zastosowane rozwiązania warsztatowe nasuwają skojarzenia z malarskim sposobem działania. Powstały cykl prac ukazujących wizerunki niemowląt jest poruszającym przykładem połączenia brutalnej ekspresji z opiekuńczą wręcz subtelnością. Artystka odwołuje się w nich między innymi do cyklu prac autorstwa Egona Schiele, poświęconemu właśnie tematowi dzieci. Podkreślające znaczącą rolę graficznych rozstrzygnięć, nie tracą swojego związku z kolorem, który jest traktowany często monochromatycznie, przez co z większą siłą i dramaturgią zaznacza najistotniejsze akcenty dzieła. Tak dzieje się choćby w pięknej pracy pt. „Zatracenie” (kolografia, 70 x 50 cm, 2021), w której czerwień stanowi doskonale podkreślenie kolorystycznego brzmienia całości. Należy w tym miejscu wspomnieć, że stosowana przez doktorantkę technika kolografii, oferuje wiele możliwości uzyskiwania „malarskich” rozstrzygnięć. Nazywana też techniką grafiki strukturalnej, jest w stanie wydobyć wiele zaskakujących możliwości kreatywnych.

II rozdział rozprawy poświęcony został zagadnieniom ekspresji koloru w portretach malarskich. Została tu zawarta wiedza z zakresu koloru i nieograniczonych możliwości tkwiących w jego percepcji. Informacje na temat pigmentów, sposobu stosowania różnego rodzaju farb, zastosowania określonego podłoża, są w sposób wyczerpujący i czytelny przedstawione. Oczywiście te, które wiążą się z tematem pracy, bowiem jest to zjawisko bardzo obszerne, wykraczające poza ramy niniejszej rozprawy doktorskiej.

Autorka w stosownym miejscu wyjaśnia sposoby budowania swych malarskich prac portretowych – wyjaśnia jakich używa materiałów i jak one wpływają na ostateczny kształt malarskich rozstrzygnięć. Zdradza jednocześnie fakt swojej bezpośredniej pracy z modelem, posługując się metodą spontanicznego wydobywania najistotniejszych jego cech. To z kolei gwarantuje skoncentrowanie się na ekspresyjnym eksperymentowaniu z tworzywem, co jest zaletą powstających w ten sposób wizerunków. Jak sama pisze: *„Lekkość, żywiołowość i prawdziwość można uzyskać jedynie pod wpływem chwili. Bywa, że jedna chwila może zdecydować o całości obrazu”* - zatem lekkość a zarazem dosadność formy stanowi tu nieodłączny zespół. Na kolejnych stronach zaobserwować można silne przywiązanie a wręcz fascynację twórczością Francisa Bacona, którego specyficzny sposób pracy twórczej gwarantował poszukiwanie formy połączone z lekkością deformacji kształtu. Wypada tu znów przytoczyć fragment wypowiedzi artystki: *„W moich obrazach głównie chodzi o wpływ na odbiorcę, o emocje i przekroczenie pewnych granic, liczy się swoboda w działaniu. Nie jest to łatwe w osiągnięciu. Chodzi o to, by w pewnym momencie pracy przekroczyć granicę, która dzieli nas z przyszłym obrazem, o zetknięcie z czystą kartą. Istotą rzeczy jest właściwy moment.”* Jakże bezpośrednio można to odnieść do twórczości F. Bacona i jak wiele mówi to o artystycznej postawie Pani Aninowskiej, która w sposób intuicyjny pojmuje sztukę, a przez to wyjątkowo szczerą...

III rozdział pracy dotyczy kwestii koloru w grafice artystycznej i omówieniu autorskich poszukiwań technologicznych. Autorka zdaje sobie w pełni sprawę z różnic (a może nawet pewnych ograniczeń) tkwiących w łączeniu malarstwa z grafiką warsztatową. Niemniej posługując się własną metodą twórczą, pragnie zachować swój własny sposób uzyskiwania interesujących rezultatów kolorystycznych, nie rezygnując z pełni malarskich gestów a tym

samym ekspresji. W konsekwencji powstał cykl prac wykonanych w różnych technikach wklęsło i wypukłodrukowych. Pojawiła się kontynuacja prac będących rozwinięciem elementów pozwalających uzyskać kolejne realizacje, łączące dotychczasowe osiągnięcia w całość. Jako pierwszy, powstał cykl prac wykorzystujących akwatintę i odprysk, których charakterystyczna nonszalancja malarska dopełniona jest stonowaną gamą kolorystyczną, ograniczoną do dwóch, czy jednego koloru. Odbiorca może w pełni napawać się ekspresją graficznej kreacji, która zwraca uwagę na najbardziej wymowne cechy modelu, zbliżając go do niemal groteskowego przedstawienia.

Następny podrozdział zajmuje się wykorzystaniem techniki kolografii i łączenia druku wklęsłego z wypukłym. Tu dochodzi do wielu interesujących spostrzeżeń – doktorantka prezentuje różne sposoby wykorzystania matryc graficznych, uzyskując wiele frapujących rozwiązań formalnych. Silna ekspresja zawarta w oszczędności i płaszczyznowości tych działań, sugeruje inspirację twórczością artystów posługujących się syntetycznie pojmowaną interpretacją rzeczywistości. Warstwa kolorystyczna doprowadzona jest do równie silnej syntezy lub oparta w niektórych realizacjach na dużym kontraście (np. praca pt. „Rozedrganie”, kolografia, olej, 50 x 70 cm, 2021). Cały aspekt związany z dramaturgią przedstawionej sceny odnosi się do wydobycia odpowiedniego brzmienia opracowywanej powierzchni i podkreślenia faktury, która poszerza percepcyjny odbiór dzieła. Równie ciekawym rozwiązaniem są doświadczenia z wykorzystaniem drukowania za pomocą metody puzzli. Spotykamy się w tych pracach z innym, niż dotychczasowe, podejściem, bowiem rozbicie strukturalne zastąpione jest płaską plamą barwną, poprzerywaną falującym, jasnym konturem. W jakimś sensie te prace zbliżają się stylistycznie do serigrafii, nie tracąc w żadnym wypadku na sile emocjonalnego przekazu plastycznego. Kolor jest tu zinterpretowany w sposób angażujący całość płaszczyzny, przez co buduje syntetyczne kolorystycznie rozwiązania. Bardziej geometryczne w charakterze, grafiki te posiadają wewnętrzny urok, wprowadzając przeciwwagę w stosunku do silnie zdynamizowanych prac prezentowanych poprzednio.

Ostatni rozdział rozprawy dotyczy omówienia zagadnienia ekspresji koloru w sztukach wizualnych, w tym wypadku w malarstwie i grafice. Doktorantka przeprowadziła analizę koloru w sensie teoretycznym, dotyczącym jego oddziaływania na odbiorcę oraz jego funkcji symbolicznej, odnoszącej się do prezentowanych przez Nią prac własnych. Analiza ta świadczy o świadomości kolorystycznej jaką autorka posiada i za sprawą której buduje nastroje kolorystyczne oparte na podobieństwach i kontrastach. Zebrane dotychczasowo doświadczenia i wiedza pozwalają Jej na elastyczne poruszanie się w przestrzeni malarstwa i grafiki artystycznej a powstałe prace są tego dowodem.

Konkluzja:

Podsumowując, przedstawiona rozprawa doktorska pt. „Ekspresja barwy w malarstwie i grafice – kolekcja portretów” autorstwa Pani mgr Joanny Aninowskiej, stanowi cenne i oryginalne osiągnięcie kandydatki na poziomie intelektualnym i artystycznym. Jest napisana językiem czytelnym, zwięzłym, zachęcającym do zgłębienia lektury. Postawa, którą prezentuje Pani mgr Joanna Aninowska dobrze rokuje na przyszłość, gwarantując kontynuację dalszych poszukiwań artystycznych. W dziedzinie, którą reprezentuje porusza się z pełną świadomością artysty posiadającego wartość swojej indywidualności. W związku z powyższym, z przekonaniem stwierdzam, że Pani mgr Joanna Aninowska spełnia odpowiednie wymagania zawarte w Dz.U z 2018 poz. 261, Ustawy o stopniach i tytule naukowym. Dlatego popieram i

przedstawiam Radzie ds. stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi, wniosek o nadanie stopnia naukowego doktora Pani mgr Joannie Aninowskiej, w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Piotr Mastalerz